

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

Актуальність даної проблеми. Національна ідея обіймає не лише якусь окрему точку зору (економічну, соціальну, культурологічну, політичну тощо), а весь комплекс людського існування і віддзеркалює сутність національного як суспільного явища. Національна ідея – складне та різностороннє поняття, особливо це стосується української національної ідеї.

Міцні економічні, культурні, наукові, військові, політичні відносини між Україною та Росією зумовлені тим, що тривалий час ці два народи перебували в складі однієї держави. Той факт, що народ, який століттями мріяв і виборював свою державність, здобув її мирним шляхом, досить довго формально виконував функцію загальнонаціональної ідеї, трансформуючись у послідовність завдань, які логічно з нього випливали: необхідність мирно розпрощатися з СРСР, утвердитися на міжнародному рівні, створити інститути державної влади та політичної системи і, нарешті, почати розбудовувати громадянське суспільство.

На сьогоднішній день питання національної ідеї є надзвичайно важливим, адже національна ідея не лише визначає стратегію розвитку держави, а й повинна об'єднувати націю, слугувати мірилом соціально-економічного та політичного розвитку.

Дослідженням проблеми формування української національної ідеї займалися такі мислителі як, М. Костомаров, М. Драгоманов, В. Антонович, Т. Шевченко, П. Куліш, Є. Коновалець, І. Дзюба, О. Забужко, В. Єрмоленко, І. Ільїн, І. Старовийт, С. Хантінгтон, М. Мінаков, М. Попович, А. Фурман, В. Кебуладзе, В. Брюховецький тощо, зокрема, серед тих, хто досліджував формування національної ідеї у контексті українсько-російських відносин, потрібно виділити працю М. Костомарова «Дві руські народності», в якій завдяки порівняльному аналізу двох ментальностей було доведено про окреме існування українського народу та нації.

Мета дослідження: філософський аналіз національної ідеї як світоглядної орієнтації українського народу, її ролі в процесі розбудови української самостійної держави як умови інтегрованості України у світові цивілізаційні процеси.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних **завдань:**

розкрити роль української національної ідеї як засобу консолідації українського народу; дослідити особливості впливу та функціонування національної ідеї в контексті українсько-російських відносин; з'ясувати місце національної ідеї у забезпеченні національної безпеки України.

Об'єкт дослідження: особливості формування української національної ідеї.

Предмет дослідження: українська національна ідея в контексті українсько-російських відносин.

Національна ідея – це не лише велика кількість історичних символів, це не лише красиві гасла чи соціальні блага, а спільна ціль у розвитку майбутнього суспільства. Досвід років незалежності нашої країни доводить, що головним пріоритетом та орієнтиром суспільного життя та державотворення є українська національна ідея. На формування української національної ідеї споконвік впливала велика кількість різноманітних чинників, зокрема, геополітичне становище України, а саме її розміщення між Заходом і Сходом. У світовій геополітиці, займаючи проміжне місце, український народ створив унікальну національну культуру на основі унікальних християнських цінностей. Як стверджує І. Ільїн, вік національної ідеї - це вік самої нації [1, с. 283].

Підтримуючи національну ідею, соціум утверджує свою здатність конституюватись як нація, що розв'язує свої проблеми в рамках державності та взаємодіє зі світовою спільнотою з урахуванням своїх національних інтересів [4, с. 15].

Національна ідея не зникає і знову не з'являється залежно від певних природних чи соціальних змін у житті народу. Вона постійно оновлюється, що зумовлюється тими чи іншими історичними обставинами. Саме від певної історичної ситуації, відповідної мети нації, засобів її досягнення залежить конкретне змістовне наповнення національної ідеї. У контексті окресленої проблеми слід зазначити, що сьогодні на шляху формування української національної ідеї є безліч перешкод, які вимагають найретельнішого аналізу. Серед внутрішніх проблем, що гальмують розвиток України й істотно перешкоджають формуванню її думки, насамперед, слід виділити поділ українського суспільства на відчужені групи - за рівнем самосвідомості, за релігійними конфесіями, політичними поглядами, ціннісними орієнтаціями.

В багатоконфесійній, соціально розрізненій країні, якою є сьогодні Україна, потрібно знайти таку систему цінностей, яка була б підтримана всіма суспільними групами. Базові цінності українського суспільства мають визначитися шляхом гармонійного узгодження загальнолюдських та українських національних цінностей і з цінностями соціальних груп суспільства. Досить знаковими для української національної ідеї стали переконання релігійних діячів А. Шегіцького та І. Огнієнка. «Греко-Католицька церква, очолена митрополитом Андреем Шегіцьким, зміцнювала віру українського народу на здобуття духовної свободи...» [3].

За короткий проміжок часу, з 1990 до 2015 р., на території України відбулося три революції – антикомуністична (1990-1991 рр.), Помаранчева (2004 р.) та Революція Гідності (2013-2014 рр.). Зокрема саме Революція Гідності показала, що в Україні достатньо сильно відбувається формування національної ідентичності та громадянського суспільства. Ці два процеси формування перебували у певній взаємодії, адже вони розвивалися паралельно.

На даний момент, Росія намагається реалізувати свою національну ідею на теренах України, а саме там, де переважає побутування російської мови та російських ЗМІ, через які агресор намагається здійснювати спеціальні інформаційні операції.

Країна-агресор чинить протидію формуванню українського мовного та інформаційного простору, а також користуючись тим, що Україна не забезпечує власної інформаційної безпеки та не захищає свого інформаційного простору, вона планує закріпити російськомовні та проросійські мас-медіа на території нашої держави. Саме через таку політику

Україна втрачає важливий технологічний чинник для вираження своєї етнічності: у соціумі не поширюється за допомогою засобів мас-медіа українська національна ідея, а також перестає формуватись українська національна ідентичність, почуття національної єдності.

В. Брюховецький зазначає «Визначаючи та формуючи національну ідею для України, необхідно шукати не тільки ті «больові точки», що роз'єднують нас, а й «точки дотику», що об'єднують. Адже найважливіше завдання національної ідеї саме для України – це не лише забезпечення хорошого життя людей, а насамперед – згуртування нації, яка протягом досить тривалого часу була розірвана» [6].

Ще однією досить важливою проблемою є те, що Росія посилює свій вплив на українські суспільно-політичні процеси, використовуючи чималу заборгованість України перед Російською федерацією. Завдяки політиці Росії, інтеграція України в є «замороженою» та достатньо проблематичною. На думку багатьох дослідників українська влада не знайде підтримку на Заході щодо своїх євроінтеграційних прагнень навіть в тому випадку, якщо вона виконає умови, висунуті ЄС.

С. Хантінгтон тлумачить таку позицію Європейського Союзу та Заходу в цілому тим, що «з погляду цивілізаційного фактору, Україна є свого роду містком між західним та православним світом, тим самим займаючи унікальну позицію» [2, с. 10]. На думку дослідника Україна не повинна як інтегруватись в євроатлантичні структури, так і не повинна стати складовою Росії.

Українська національна ідея містить в собі ідею євроінтеграції як стратегічного напрямку розвитку. Українці – це європейці, саме такими вони себе відчують, і тому вимагали і продовжують вимагати від існуючої влади «цілковитого переавантаження існуючої системи» [3, с. 87].

Отже, вплив російського фактора, а також не достатньо результативна економічна політика держави призводить до того, що Україна може через деякий час поступово залишити цінні ознаки економічного суверенітету, а також потрапити в політичну залежність від Російської федерації.

В ході досліджень ми дійшли до наступних висновків:

Щоб не стати так званим буфером між Російською федерацією та Європейським Союзом, перед Україною постає необхідність розробки стратегії національного розвитку, в основі якої повинна лежати українська національна ідея.

Формування української національної ідеї потребує суспільного компромісу на основі національних цінностей та інтересів. Національна ідея повинна бути конструктивною, мати реалістичні цілі й спиратися на ефективні соціальні технології їх досягнення. За таких умов вона сприятиме консолідації нації, стане спільною платформою всіх політичних, громадських, культурних сил, яким не байдужа доля України.

Щоб стати успішним проектом сучасна українська національна ідея потребує модернізації, адаптації не лише до жорстких реалій суспільства і політичної нації, а й тих цивілізаційних, геополітичних, економічних викликів, з якими стикнулася Україна на поч. ХХІ ст. Тобто нагальною постає потреба наповнення національної ідеї новим ідеологічним змістом, який відповідав би цивілізаційним, науковим, інформаційним процесам нового тисячоліття

Література

1. Ільїн І. Путь к очевидности. М.: Республика, 2001. 432 с.
2. Хантінгтон С. Новий світовий порядок у ХХІ столітті: глобальні тенденції та їх значення для України. Національна безпека і оборона. 2000. №7. С. 7-10.
3. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : моногр. : авт. колектив : О. М. Рудакевич (керівник) та ін. Тернопіль, 2015. 256 с.
4. М. Попович. Українська національна ідея: Вісник Національної академії наук України. 2005. № 8. С. 14-20.
5. Круглий стіл на тему: «Українська національна ідея в контексті сучасних політичних процесів». URL: <http://www.niisp.gov.ua/articles/155/> (дата звернення: 10.04.2019)
6. Брюховецький. В. Україна в пошуках себе: національна ідея, проблеми розвитку. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 328 с.